

1720

Jõulunummer.

Ar 923P
Invalid

Lisik number 15 mrf.

Invaliid

57893

Riigiraamatukogu

№ B5613

Ilmub tarvidust mööda.

Toimetus ja tallitus asub Tallinnas, Pikk tän. 67.

:: ::

Telefon 6-14, Postkast 159.

4. aastakäik.

21. detsembril 1923.

Nr. 26.

Riigivanem K. Päts.

Wigastatud sõjameeste ühingu aulige

Au langenuile! . . .

R. S a j s.

— Au langenuile . . . palmetavad wärjsewad huuled.

— Au noorelt närtsinud kangelasile . . . kohljsewad jalalikult Taara-tamme lehed.

— Au warisenud kottkaile . . . tarretab palwesse wabarawha huul.

— Au wabaduspantele . . . tänuga mälestab teid Gesti!

— Au ja rahu teie noorelt närtsinud hingele, kus hooas isamaa poegi palawam weri, kus tuis armastaw inimisida maalapile, mille eest langeste marumühinas, täakide kõlinal, kuulide ja srapnellide wõidufinjoonia winguwal fajal.

— Au teile! —

— Au teile . . . teid mälestab tänulit Gesti: Wuhjsewad läbi õhu kirwed, kolkjsewad haamid ning lõgijsewad labidad — tõujsewad mälestuskujud teile, isamaa ohwrialtaril warisenud kottkad! —

— Au langenuile . . . jostistes palmetab ema hääl . . . pijarad suluwad huuled . . .

Palwehäääl pööratud lõuna ja põhja, põlwitab nõrkuses lest, kelle Glu warisenud seal hauda. Isamaa, sinu wabadus hõiskab ta kontel!

Saates tähtewalda palweid ja kaebehääli . . . Sirutes saatusele wastu paludes wärjsewad, õrnakesed käed, nõrked leinas mõrjsja: ta tahab sinna

jõuda, kus puhkab ta kallim, kellega meetnud ühes õnnelikumad tunnid. — Tal ei ole elu enam kallis, — ei ole, kes wastab ta siidame löögile. Samal hetkel kuulduw löhkwast südamest weel kärjsew ohe: „Saatus, miß üürikeseks lubasid mul wiibida õnnes!“

Au truudust murdmataule, au langenuile!“ —

„Ema, miß ja räägid „Au langenuile?“ küsib emalt wäetikene, kelle isa langenuw rahwa ja riigi huwide eest. — „Isa suri sul ilusamat surma — au temale!“

Ka wäetikene — Gesti tulewiku lootus, sõja ahertwaremeilt tarkaw wabaduswõisu astub õue . . . Arusaamatu palwehäääl pööratud tähtewalda; waatab lapjake wilkuwat ehawalgustajat, milles ufub oma isa . . .

— „Au sulle, tähekene . . . Au sulle!“

Au teile, noorelt närtsinud, warakult warisenud lahingulõwid, kes puhkate isamaa, oma werega wabaks ostetud Gesti hõlmas . . .

— Au teile, wõitluse wägewamad kottkad! hüüab mu wärjsew huul!

— Au teile, Gestimaa wabadus-, Gestimaa iludusohwrid!!! —

— Au teile . . .

Metsawahht Mart.

Jõulujutufe.

Wahtkonnas luuramine on metsawahi peaillesanne, aga jõulueelsel nädalal eriti tähtis, — kui kuusewõjud kaitset wajaawad. Nagu igailks kuus ei kõlba jõulukuuseks, nõnda ei kõlba ka igamees metsawahiks. Mart oli aga nagu kuuse seljas sündinud, sest tema ainjamaks püüdeks oli metsa kaitsewa eht hoolsamini, kui oma lapsi. Pealegi ei puudunud Mardil auahnus; sai ju ta hoolsa teenistuse eest jagedasti kiita.

Tänawu sai Mart ligi poolteise tosinale jõulukuuse otsijale jälgile ning suutis kõiki neid metsast wälja peletada, olgu küll, et see mitte wähe teda ei wäsitanud, terve päew paksu lume sees nagu pahmast tallata, ja sellest ka tuli, et enne kui koju minna, ta kännu otsas jalgu puhkama pidi.

Nagu igapäew, nõnda ka täna, jõululaupäewal, kui ilm juba widewiluks läks, istus Mart jälle kännu otsa jalgu puhkama. Uni, see kutsuwata küllaline, tuli aga seekord Mardi usku proowima ja rammestas puhuks tema wäsinud keha. Suitsew piip kulus hammaсте wahelt lumme ning tegi seal oma wilmahe kjs. Siis oli waihus. Metsakuningas tuffus.

* * *

„Kas see unes oli,“ ütises Mart umbes kümne-minutilisest uinakust ärgates. Mart wiibis tõesti unes sealt wersta paar eemalolewas poppikülas. Seal nägi ta hiilgawaid jõulupuid, nende ümber rõõmsa nägudega lapsi. Seal nägi ta aga ka pimedaid tube, kus jõulupuud üldse puudus ja lapsed nurkalt nurgas komtasid. Wiimased olidki nende lapsed, keda ta metsast wälja ajanud ja need pidid nüüd omad lambraraswast walmistatud küünlad kas laual wõi pingi peal põletama, sest seal lähedal ei olnud mujal kuusemetsa, kust oleks wõinud jõulukuusest saada. Wiimaks kuulis ta häält: „Mart, Mart! Sa oled keelanud puud, mida ma olen jõulukuuseks kaswatanud ja sinu jüü pärast istuwad need jüüta lapsed jõuluõhtul poolpimedas toas, küünlad rüpes, ei tea kus ja kuidas neid põletada.“

Mart ei pidanud pikka aru, waid seadis kohe sammud kodu poole. Kui ta koju oli jõudnud, oli esimene töd hobune wee ette rakendada, ilma et koduste rääkinud oleks — kuhu wõi mis otstarbel sõidab. Mart oli aga otsustanud weel täna, kallil jõululaupäewa õhtul, jõulukuused koju wiia kõigile neile, keda ta metsast wälja ajanud. Enne kui wana walge

mära ringi keeratagi jõudis, oli ta ju aiste wahel ja peagi libises regi õuwarawast wälja paku pimedada metsa poole. Mart tundis hirmu, et ta wargile läheb, kuid ta ei wõinud teistki, sest ta oli jumalakarlik inimene ja hääle, mida tuktudes kuulnud oli, arwas ta Jumala enese suust tulnud. —

* * *

Kirikulistel olid esimese püha hommikul kõneaineks küllasse saladuslikelt toodud jõulukusjed. Inimene ei wõinud see ju olla, sest see oleks kuuse tuppaa toonud, aga ei mitte aia taha hangele püstitanud.

Ja kui asi juba õpetaja kõrwu ulatanud oli ja see jutluse sees meele tuletas ja rahwast patustpöörmisele manitses, et Jeesuse inglidki meie koguduses end näidanud olla, siis oli kõigil selge, et siin suure ime- teoga tegemist.

* * *

Järgmisel päewal peale pühi oli Mart mõisa kutsutud. Kui temale metsawahi koht üles helbi ja siis warguse põhjust küsiti, wastas ta ainult: „Süüta lapsed, süüta lapsed.“

R. A.—s.

T ä n u.

1.

Zaan istus rohelisel, lilledega ehitud murul, wah- tis nukral pilgul oma paremat kätt ja mõtles.

Suine loodus oli täielises ilus; wähe maad Zaa- niist eemal woolas kullakarwa lindina läbi rohelise wõsa ja aasa jõgi, mille wirwendustel tõuswa päi- tesse kiired mängisid, kuna lähedal asuwast lepikust tuhandehääleline linnulaul kajas.

Siin ja seal tiristasid heinaritsikad, Zaan pea ja kõrwade lähedalt lendasid sumisedes meelased — kuid Zaan ei pannud umbruses walitsewat looduse- ilu tähele, ta kujutas waimus hilises minewikus möödunud juhtumisi piltidena. — — Seal kihu- tab halli tugewa hobuse seljas rühmailem läbi märja kadastiku, kus kõle sügistuul wingudes müüki peast ära püüab kiskuda ja märjad lumeräitjakad ühes wihmapistkadega nagu tüütud kärbsed filma ja suhu tungiwad, kuna tuul läbi kattenud, wana ja wih- maga ligedaks läinud poolkajuta ihu kallale kõdi- tama tungib.

Rühmailema järele sõidab kummekond wäle- dat poissti. . . Kõigil niisama kattised poolkajutad, wanad rebitud sinelid seljas, näod porised, kuid waa- tamata kõleda, läbitungiva tuule ja wastu filmi paisatawate räitjakate peale, õhetawad poiste näod ja filmist hiilgab noor terwisehelk.

See imelik salt . . . närune, poriga ülepillutud, ühel sääresaa pad, teisel wanad lagunenud poolkaa- pad ehk n. n. „aeropläänid“, ilma sukkade ja sääre- sidemeteta — ühel ei olegi teist saabast, waid sadula jalgrauast punab paljas jalg. Kuid kõikidel näod rõõmsad ning näoilmeist paistab põnewus.

„Poisid . . . pingutame — kõlab rühmailema hää — näe, seal kadastiku serwal . . . roniwad nagu tiid!“

„Dena káputáís kuradid . . . saab tükk aega niita,“ — kuulduw salga seast kellegi ratsutaja hää.

„Ei tea, kas jõuame üle, neid on palju, ehk wotame seltsi,“ on kellegi kahtlew hää kuulda, mille

wastuseks rühmailem ümber pöörmata läbi ham- maste urisew:

„Kuradi mema . . . mine kustu kodust ema appi. E d a s i, poisid, lišage auru,“ — ja suure kšaga tor- mab káputáís rahwanikke kadastiku serwal edasi lii- kuma wáejaw peale.

Lábi lumeráitjakate wálguwad paljad mõõgad, on kuulda mõni rewolvripauk ja kohtunult, laiali- peletatud lambakarjana jookšeb kadastiku áárel edasi weniw waenlaste salt laiali. Mõõgad teemad tööd, siin ja seal on püššipaugud kuulda, laialikohutatud jalgašt wiškab suurem oša püššid ja moona maha ning annab jalgele tuld, kuid šiški toibuwad mõned, märgates, et pealetungijaid ainult káputáís, ja hal- katwad wastu.

Kára, mõni lábi hammaste surutud wandesõna, hobuste noorštamised, karjatused, püššipaugud, šiš lábi wõšastiku tuhatnelja põgenejatele järelekihuta- mine, šiš tagaššõit, mahajáetud moona ja riiete for- jamine ning tarwiliste riiete wahetamine soošamate wastu, mõned omawahelijed wáitšesed nágelemised — oo, see oli kõik nii lõbus!

„Šuts, šáh, waheta šaapad . . . Madis, kus kurat ša poolkajuta kšud, tšbla lubas minule . . . Wáškel, palju uuele frentššile peale kššid“ jne. — naer, oma- wahelijed wáitšesed úkšteise nákkimised, umberriieta- mine, pesuwahetus wihma, tuule ja lumeráitjaku all, šiš mahajáetud püššide ja kraami kškkuforjamine ja uesti sõidab salt edasi, úkšteise wahel juba walju häälega šõnu pildubes, sest et waenlast enam láhe- duses oodata ei ole.

„Náe, Madisel mádatartul otša ees . . . šaada šõju šatšile šünnipáewa kšngituseks.“ — Wali naer ja šõhe tabaw wastus:

„Širwita, hirwita . . . aga mis ša šellest kulla- tagusešt punaseks oled wárwinnud . . . šutššid tapšid, wõš?“ — ja šelššiliste walju naerulagina saatel tõm- bab hirwitaja kulla tagant weregá kškkumááritud káe ja wahib šeda, šoolates tuliste šõnadega:

J. Tõnisson. Riigifogu esimees.

„Mi ja hapnahahta kurat... jeda ma tundsin, et ükskord nagu oleks kirp hammustanud — oi ja jaadan, nüüd alles hakkab kõditama. Tule, Mikkel, see finni!“

Sall jääb seisma ja sõrmepikkune, piisipärana löõdud haav seotakse finni, mille järele sall vähe kiiremini edasi sõidab, sest haav näitab kardetawana ja nõuab rutulist arstikätt. — — —

Siis äkiline ja ootamatu pealetungimine linna, kus waenlane parajasti rüüstas ja weel jarnased kinopildina waimu eest möödalibijewad wilkatused minutini, kui Jaan mööga käest maha pillas ja sõrmed kaotas. — — —

Jah, oli raske aeg küll... sai tunda nälga, külma, oodata surma ja kannatada walu. Kuid kõige jelle juures oli meel rõõmus ja lustilik... mingi tundmus, mingi waimustus hinges soojendas, täitis tühja kõhu, waigistas walu ja tumestas surma tuju. Jaan tundis end noorena, wõimsana ja wärskena kogu raske aja — rawitjuselt wäljatulekuni, kui ta enam sõjawäkke ei kõlwanud.

Kuid alles siis algasid raskeid päewad!

Juba siis, kui ta oma koju — kehwasse wabadiku hurskijusse tagasi pööras. Jsa oli Jaanil ammuugi surnud, kodu oli ema wäikeste kahelja-aastaste õe Liidikefega, kuid kodus oli seegi wäheine warandus, mis mure ja tööga haiglasjeks jäänud ema loku hoidnud, sõja ajal rüüstatud.

Ainsa lehmagi olid Wene walgetaartlased eidelts ära rekwireerinud. Rõõmsas lootuses läks Jaan

siiski omale mingisugust ametit ehk kohta otsima, et wõimaldada iseenele ülespidamist ning ka hädast ema aidata.

Kuid igalpool olid ukseid finni — jeda enam, et Jaanil nüüd nii wäga tartwiliku kätt ei olnud. Igalpool oladekehitus, wälispidine kaastundmuse awalbus ja see oli kõik. Ametkohtades weel koguni pilkaw, iroonilist naeratus kantsleides istuwatelt preilikestelt. Kõike jeda oli aga wähe. Mutafuks Jaan maad ei soowinud, esiteks selle tõttu, et ta omale tulewikuks teise eriala walinud ja ülikooli jaoks ette walmistanud oli ning teiseks juba sellepärast, et ta ühe kättega maaharimise wõimatu leidis.

Nüüd wananes noor, elurõõmus Jaan tundumilt.

Nüüd — peale raskuste, kus kogu rahwas kergendatult hingaas, wõitles Jaan raskustega, kannatades tühja kõhtu — ja tundis, kuis noorele, selgele otsaesisele korts kortsu järele tekkis ja filmist läige pikkamööda kustus. — — —

Ja seal istus see endine elurõõmus rühmailem Jaan ja waltis oma haawatud kätt, mis nüüd nii tähtis, nii tartwilik oleks olnud... murtult, meelheitlik pilk filmis, kust wägaigi laks suurt piarat alla tilkujid. Ta ei tunnud lõbusa looduse liikumisele kaasa, waid waatas, kui midagi mõteldes, päitefe kiirte all mängewaid woogusid... näis, kui tahaks end nende wahela ära peites kurtwastusest ja pettumusest põlewat hinge jahutada. Kuid ema... wäike Liidi, nende mure ja kurbus ainsa poja ja wenna kaotusel! See tahtistas.

Utki tekkis mõtlejale midagi meele... ta tõstis pead, lootusehelt ilmus waatesse ja ta nägi jälle kujukust hilisest minewikust:

Muttamine linna, kus waenlase jalgad parajasti rüüstasid. Suurest, kahetordsest majast möödasõidul kuulda surmaelne appihüüe... Rühmailem, kes wiibimata ühes kahe tubli poisiiga hobuste seljast maha largas, kinnilufustatud ukse eest purustas ja toredasse eluruumi tungis. Toas pörutaw pilt: nurgas ümberlükatud laua jalgade wahela mahawisatud mees, siniseks turjunud näo ja pärani silmega, kelle kõrist finni hoidis waenlase soldat, teise kättega piisittikku tootamiseks walmis hoides hüüdis: gdje soloto? Nurgas sohwa ligi teine soldat, kes surmuwalgeks kahwatanud naist juulseidpidi finni hoides jellel rewolwrit otsees hoidis.

Uks filmapilt, ja mõlemad soldatid lamasid purustatud peadega põrandal, kägistatud mees tõmbas tükk aega ahnelt õhku, langes päästja ette põlwili ja hüüdis nuttes:

„Wenmad... elupäästjad... aitäh... elades ei unusta.“ Siis naine, kes suure hädlega nuttes oma päästja weriseid käsi püüdis suudelda, mida see kohmetult eest ära tõmbas.

Ja siis bormiliste tänuawalduste ja tosupakkumiste peale lühike käeliigutus ja wastus: ei ole

aega, waft teine kord... see oli meie kohus"... Ja siis edasi — teisi samajuguseid pilte nägema.

Jah, nüüd on see „teine kord“, ohkas Jaan, tõusis murult ja kõndis piklamihi linna poole, mille tornid eemal näha olid.

2.

X. linna 1. järgu juurkaupmees Jhnuškoi istus seljatil pehmel sohwal, imes jämedat sigarijumni ja ajas kohwile kuhjutud pastori Tugewõfõriga magusat juttu.

Hr. Jhnuškoi oli lõbusas tujus, sest maitsew kohwi, iseäranis kohwi alla mõdetud tipujukesed ja tugew, magusa lõhnaga sigar aitasid selleks kaasa. Proua Jhnuškoi lamas laisalt sohwal ja mõtles, kas jõuab ta end kuu lõpul nii paljaks ajada, et weel 4 naela juure tuleks. Siis oleks kaal parajasti 240 naela ehk kuus puuda.

„Õnija, nii see on... näe, nüüd see äri enam nii ei lähe, kui ükskord. Kui ikka sõja aeg oli, siis mõis sehwiti teha. Aga tihti oli ka elu hädaohus. Näe, ükskord oli juba surm juu ääres, mõlemail naisega. Tulid kaheteisi sisse... minul haaras kõri pihtu ja torkas püüsitiku nina alla: kus kuld ja kus kuld?!.. Ja kus kuriwaim pitsitas, nagu tangidega! Ei olnud palju puudus ja oleks tojs wäljas olnud!“

„Noh, mina ennast sellepärast tappa ei oleks lasknud. Oleks kulla kätte annud...“

„Ohoo... elusse ikka ei oleks jätnud. Näe, ametiwend Lailõug näitas ije kätte... ükskõik, nofitsejid ikka ära!“

„Jah, ega meiegagi parem lugu ei oleks olnud, kui need omad sõdurid parajal ajal jaole ei oleks saanud,“ jähwas proua Kitišipung sohwalt kõnelejatele wahetele.

„Muidugi... olid wahwad poisid. Ei läinud filmapiltu, kui tiblud nagu silgud maas olid. Kuradi wäledad... ja kui parajal ajal!“

„Nüüd ei ole neid mehi näha olnud, ei tunnets wististi teisi äragi,“ lijas jälle proua Kitišipung.

„Mina tunnen küll... noh, ega ma siis neid unustanud ole... näe, käisid wigastatud sõjameeste töökoolile norimas, mina wistkasin terwelt kümme marka. Noh, kui ikka wastu juhtuks, ega siis ära ei ütleks. Teeks mõne hea tippi. Elupäästja ikka elupäästja!“

„Jah, see kord paljusime taju, aga ei wõt —“ proua Jhnuškoil jäi sõna pooleli, sest üks sellidest koputas uksele ja teatas, et teegi herra peremehega rääkida soowib.

„Hea küll... praegu tulen,“ sõnas Jhnuškoi, tõusis laisalt sohwalt üles ja urijes: „Pagan wõt... nii see ärimehe asi on, ei lasta rahuga kohwigi juua... wabandage üks filmapilt!“ — — —

Suures kaupluseruumis ukse kõrwal seisis kohmetult, kulunud frentsihi ja pükstega endine rühma-ülem Jaan.

Kindral J. Saldoner. Wigastatud sõjam. ühingu auliige.

Herra Jhnuškoi waatas otjõwalt ringi, märkas seisjat, astus laisalt leti taha kasja kõrwale, istus jeal asuwale sohwale, tõmbas ootajat sõrmega ja lausis:

„Noh, mis head kuulda?“

Wigemaletulijas tundis hr. Jhnuškoi oma elupäästja, ei teinud aga sellest wäljagi, lõi laual olewa juure raamatu lahti, hakkas sinna sisse wahtima ja küsis wahetele karedamal toonil:

„Kas midagi tarwis oli, aga seda ütlen ma ette, et korjanduselehele olen juba kirjutanud!“

„Ei, wabandage... mina ei tulnud lehega... ma oleks mingijugust ametit, mingijugust tööd soowinud!“

„Tööd,“ — ja Jhnuškoi mõttis seisjat peast jalgeni ning märkas haawatud fätt — „aga mis tööd mõite teie teha, teil ei ole ju fätt?“

„Oh, loodan, et see wäga palju ei tafista. Riit mõõta ehk midagi kaaluda mõin, käsi ei ole täiesti rikutud, sest kahe järelejäänud sõrmega mõiks ikkagi midagi teha. Urweid kofku wõtta ja waheselt kirjutada mõin pahema käega, sest olen haigemajas rawitjuse ajal harjutanud...“

„Ja, see on kõik ilus, kuid waadake, minu sellidel ja ametnikkudel ei ole niisugune käsi kohane. Ta paistab ikkagi filma ja jätab halwa mulje!“

Saan nägi, et ka see tema wiimane teenistuse jaamise lootus kofku warijemas on. Ta katjus wiimast abinõu:

„Herrad... wabandage. Mina olen wististi kord siin olnud ja koguni Teie eluruumides!“

Nüüd tegi herra Jhnuškoi jäwelmõtleva näo, tuletas midagi meele ja sõnas siis:

„Hm jaa... tuleb meele. See oli siis, kui teie minul ukse ära lõhkusite... ja jaa... aga noh, ei ole wiga — ajad olid niisugused. Parandus läks mõned head margad maksma. Noh, pole wiga. Kuulge, herra Arsin, lubage sealt sellele jõdurile üks kapp „Tarzaani“... hm, jaa... aga koha asjus —“

Viimaseid jõnu ei pannud Jaan enam tähele, ta filme ees tikkisid mingisugused wirwendused mängima, kõris kerkis midagi tikijarnast üles, mis hinge

finni lämmatada püüdis. Sõnalaujumata pööras ta ümber ja ruttas uksest wälja, kus ahnelt wärsket hommikuõhku sisse hingas.

„Kae... uhle kah, ei wõta suitsugi vastu, kui pakutakse... ei tea, mis ta weel oleks nõudnud? Sakka wiimati santisid omale teenistusse wõtma!“

Ta astus eluruumi tagasi, wiskas meelepaha lahutuseks kaks nappi järjestikku ja süütas jämeda sigarijupi põlema. — — —
R. Kaasil.

Kolm küünalt jõulukuusel.

E. Brats.

Metšawahi maja patstis waewalt kuuskede wähele, mille sinioffkalisi õhki rõhus alla lumi. Waitseks jäi metsas õhtu eel. Nii waitseks, et oratogi ei julenud hüpata õhjal otja ja punapugulised tihased nokitsefid hangel argelt.

Eigines jõuluõhtu.

Ja widewiku warjul liikusid wäledad metskitjed pooliku heinakuhja juure, kus ahnelt hakkasid jõbma rohelist heina. Ega täna tule teegi tülitama ertsaid loomi. Täna jõuluõhtu... Kütt laulab ühes lastega rahust, mis jõuluõöl maailma peab waldama. Kuis meelistub tal jaht pühal tunnil...

Ei täna ole tegemist siin: püis pandud warna; ta tühi kui kuuwanud heinpuuk. Jäneski wõib kikkis-kõrmul waadata akende tagant inimeste elumaija, ilma et temal tawitsetaks karta kargatust, millega ühenduses haawlisagar kargab kinnudes õhku.

On wana metšawahit ammuagi küllakil jõuluheintes. Ei usu ta, et kallil õöl hüiliks kuuskuuse metsawaras, teraw kirwes hõlmas. Raiubki mõni mehe-kõrguse kuuse, siis wiiatse see kusagile elumaija küünalaid kandma; see tegu andeksantaw: pole metsa ju igauhel, jõlurõõmu tahawad ja peawad aga maitsema kõik.

„Minnitan kuuse latwa kolm küünalt,“ ütles metšawahi naine. „Uhe Gedi õnne peale, teise Mihkli ja kolmanda mu kõige noorema ja kallima poja Henno õnne peale.“

Ta süütas küünlad. Siis istus laua ääre ja luges poollaulwalt palweraamatust jõululaule. Ja metšawahit kuulas, wahete wahel sügawasti õhates. Ta pidas filmas kolme küünalt kuuseladwas. Neist põlesid Gedi ja Mihkli õnne peale pandud küünlad ühetasajalt, walgjad tulekeeled liikwel tahil otjas. Henno küünal aga, ehk küll kõige kõrgemal, järises ning suitses. Patstis, nagu puhuks õhtu kuuselatwa kellegi mägemata juu, et lõõtsuda leelele küünla mõlemast otjast, et küünal kustuks kõigist rutemini. Küünal, mille ema süütas oma kõige kallima poja õnne peale.

Küll metšawahit märkab, et kahanemas kohutawa kiirusega Henno küünal. Ta ei julge aga sellest nat-

sele wääkida, sest wiimane loeb nii rahulikult. Mis siis, kui lõpeb salm ja lugeja pilk langeb kõweraks sulanud küünlale?... Mis siis, kui wiimane jäde kaob prõksuwates õkstes, kui loitwast tahist, mis minuti eest pani jarama ehted kuuse ladwas, pole muud järele jäänud, kui must tahmatübe?...

* * *

Ei olnud igalpool rahu maa peal. Raugel kodust, laiadel wäljadel mustendasid lumes furnutehad, kes puhkafid igawest und. Päewal oli kibe lahing. Lõõdi waenlane tagasi, kuid anti käft õhtulgi walwel olla, sest sakslaste poolt wõis pealetungimist karta ka jõuluõöl.

Õnnelombel wahetati just see wäeoja, kus Gedi teenis, jõuluõhtul. Usufid puhanud mehed jookskraawidesse ja wäsinud wantisfid läbi metša küla poole. Talutuba wajus kubinal jõdureid täis. Ei olnud siin koduhoidjaks muud kui wana poolakas oma nalginud koeraga. Nooremad inimesed, naised, lapsed olid põgenenud, sest igapäew wõis küla hukkuda sõjatules.

Õõdurite jalgas leidus mees, kes oli jaanud kusagilt kastitäre küünlaid; nendest pandi üks põlema afna ääre peale, sest poolaka suitsew lambike ei juntuud tuba walgustada.

Walmistati jõõki ja wäägiti jõulupühadest. Mis teewad omaksed praegu kodus? Muidugi istuwad jarama jõulukuuse ümber ja mõtlewad nende peale, kes waenuwäljal.

Rorraga tehti kellegi poolt ettepanek ka siin jõulukuuske ehtida. Küünlad on, kuuse wõib lähedalt metšast tuua.

Ettepanek kiideti heaks ja kolm meest, nende hulgas ka Gedi, läksid kuuske otjima.

Läksid külast wälja ja teerafid metša poole. Metša jõudes kõhmisid hulga aega lumes, sest ei tahitud wõtta wilekfat kuuske. Gedi ruttas teistest ette; ta kuulis eemal inimeste hääli. Lähemale jõudes nägi teisigi jõdureid, kes samuti jõulupuud otjisid. Need olid aga teisest polgust, keda Gedi teadis olewat kurgemal liinil. Ta hõikas jõdurit, kes nii järsku seisma

jäi, nagu oleks tal karta pommi lõhkemist. Wiimaks jookseb ta Cedi juure. Raputab õlast, wahib filmi, hüüab: „Sina, wend!“

Nüüd tunneb Cedit Mihkli ära. „Kuidas said sina siia? Sa pidid Soomemaal olema?“

„Nädala eest tulime,“ seletas Mikkel. „Ma mängin N. polgu rrefretris; endised muusikandid langevad kõigi instrumentidega sakslaste kätte wangi.“

Istusid lume peale ja jutustasid, kuni seltsilised olid leidnud kuused ja läksid igaüks oma ääre. Mikkel läks Cedi poole, et ühes tunda rõõmu jõululüümalte walgujest.

Ta kui siis habemesse kaswanud sõjalased ümber kuuse kogusid ja kõikide rindu wainne jõulurõõm ja rahwigatus pugest, istusid Cedi ja Mikkel kõrwuti pingil ja nende filmad särasid sama rõõmsalt, nagu jõululüümlad sel momendil Cestimaal metjawahi toas, kus nende wanemad saatsid poegade eest õhkaniji taewa poole.

* * *

Aga Henno? Kuidas käis tema käsi? Saksa maal wangilaagris waewles ta juba üle kolme kuu.

Paar päewa enne jõulu sai ta kodumaalt kirja. Sai kirja ühes selle inimese pildiga, keda armastas üle kõige.

„Tuleb mul üle elada juba teised kuuwad jõulud,“ kirjutas neiu, kelle pilti surus Henno õnalt huultele. „Ma ei ehi ise jõulupuud ega lähe teiste juure. Nagu minewal jõuludõhtul, lähen ka tänawu kuusiku jermale, kus nägin sind wiimast korda. . . Seal sõtendab see suur kuusk lumeehtes, mille all seisime, kuni sinu isa sõitis järele ja wiis ju jaama. Reeljalaste kurblik krigin meelistub mul igakord, kui waimus näen ilka jälle ju lahkumist. Igawesti sinu! hüüdsid. Jah, sinu oma igawesti, wastasin ma.“

Waewab mind muure, ometi olen rõõmus, et tead sind elawat. Oleksid langenud, poleks ka mind. . .

Soomin sulle häid pühi ja wiibin waimus ju juures. Dotame ja kannatame. Särmitised jõulud on ehk rõõmsamad: siis ootan sind, Henno!“

Nii ta kirjutas. Ja Henno luges kirja kümme korda läbi. Kodu, wanemad ja see kuldawäärat tütarlaps, need ootawad teda, aga tema saab naela leiba nädala kohta, sõõb kartulikoori ja näeb tasku-peeplast, kuidas filmad kaowad pealuu põhja. Ei mõelnud ta ennast wangi anda; tahtis wõidelda furmani, aga otsustas elada temale. Tulid ka meele ema sõnad: „Sa lähed, poeg, ja jätad mulle rindu õkka, mis ei jäta tootimast enne, kui näen sind astuwat üle kodu läme.“

Henno otsustas siis elada. Siin sureb aga ta. Sureb pikkamisi näljasurma ehk taudide kätte. Kui palju on juba kodumaa wendi, kes siia sattusid, maetud wõõrasse mulda. . .

Jõuludõhtul waldas koduigatus Hennot nii wägewasti, et ta härdasti nuttis. Oli ta ju alles nii

noor, walgejuukseline, nagu laps, kes sattunud sõja toledustesse.

Nad kuulsid wahiwäelaste rõõmufija. Need walmistajid jõulukuuste ehtima. Wangidele ei tuletatud aga millegagi meele, et täna kallis õhtu, mil loomelegi antakse paremat toitu, kuna siin nälg mehi kõwerasse kiskus.

Kui juba oli wäljas pime, ulatas wanem sõjajeltsiline oma huuled Henno kõrwu juure ja sõstas: „Täna õhtul põgeneme. . . Siin pole muud oodata, kui surm. Kui läheme toitu wastu wõtma, siis tee nii, kuidas mina. Oled nõus?“

Henno wärises ärewuse pärast. Miks tema ei olnud nõus! Olid nad ennegi arutanud põgenemisplaani, Henno aga kartis eluga riskeerida. Tahtis ta ju elada nendele. . . Nüüd näeb ta, et pole muud walida, kas surra siin ehk põgeneda. Ega need walwurid pimedas trehwa. Pääsewad nad wangilaagri lähedal olewasse metsa, küllap siis aegamööda üle piiri poetawad.

Kuidas nende südamed peksid, kui walwur toitu wastu wõtma hüüdis. . .

Wangid seisid hooi peal reas ladu ukse ees. Ümberringi sõdurid püksidega ja elektri säras paistis laagrit ümbritsew okastraat nagu hiigla kibuwitakroon.

Niipea kui hobusemees wärawast sisse lasti, nägi Henno oma kaaslast wälja kargawat. Ta tormas teisele järele. Sõduritele tuli asi wotamatult. Enne kui püksid palge saadi, olid põgenejad pimeduses, raske oli neid tabada. Järele jooksid kolm sõdurit põgenejatele ometigi.

Wootus andis jõudu, aga mitte nii palju, et nälg ja nõrkenud inimesed oleksid kaugele jõudnud sõõnud sõdurite eest. Zoostes üle kartulipõllu komistas Henno ja langes wagude wahel. Põlw sattus nii tugevasti wastu külmetanud konarast, et üles tõustes wõimata oli edasi jooksta.

„Rutem, rutemini, sõber!“ hüüdis sõber, kes juba jõudis warjatwa metsa lähedusse.

Henno wõtab kõik jõu kokku. Edasi, edasi! tahab ta. . . Edasi elu poole. . . Kodumaale. . .

Korruga tule walgatus tagaajaja püksist. Pawku kuulab Henno, ei tunne aga ärewuses, et kuul lõiganud läbi juba ta eluniidid. Ta imestab, miks enam jalad keha ei kannu, miks käsi lastis lahti patikeste kaenlast ja kuidas ta enam hingata ei saa. . .

Tagaajaja jõuab ähkides ligemale. Näeb langetatud, kelle kõrwal jää peal werioja kui punane pael. Tormab teisele järele. Henno langeb põhnedelt külakile. Nüüd teab ta: teda haawati, tapeti. . . tema sureb. Sureb siin lagedal Saksaamaa põllul. . . Ta käsi otsib põue. Kaks pilti on tal käes. On pime, aga ta näeb neid siiski: üks noor, mustajuukseline ja see ta südames; teine on ema pilt, mis temale niisama kallis. Surmawalus surub ta pildid rinnale.

wastu. Ta tahab hüüda sõbrale järele: wii termiseid kodumaale; tahab hüüda kargesse õhku nii waljusti, et kuuldaks tema wiimast hüüdu kodus.

Häält ei tule, küll aga pahwatab juust werd ja õnnetu nooremehe pea langes järsku tagasi.

*
*

Inwaliid jutustas . . .

Jaan Saadjärw jutustas.

Õhtuks jõudsime N. küla juure. Selmisel päewal olid siit kommunistid wärskelt wälja aetud, õigem — olid wälja läinud, sest lahing ei olnud kuigi lahing. Kolmanda polgu teise pataljoni mehed asusid küla haaramisele paremalt poolt. Kartes ümberhaaramist, tõmbusid kommunistid tagasi. Aga paremal ja pahemal pool asus nende wäerind siiski endisel seisukohal. Meie omad olid N. juures kommunistidele kolmurga — kiiluna sisse lõõnud, ilma et sellele waenlase wäerinna tagasihüümine oleks järgnenud. Nüüd seisis meie ees probleem: kas saawutatud edu arendada ja terve wastase wäerind liikuma panna, wõi kolmurf, kellele peale hakati rõhuma, tagasi tõmmata. Meie olime paar päewa puhunud, sellepärast saadeti meid nüüd palawama toha peale — kolmurga kaela, waenlase pealesurumist tagasi hoidma, kuni laiemaks pealetungimiseks tarwilik toetus kohale jõuab. Njusime wõjastikku.

Wõjastikust umbes poolsteist kilomeetrit eespool, mäekühmu taga, asusid kommunistid. Meie wahel — walge waibaga kaetud lagendil. Wõjastikku hiilida oligi wõimalik ainult pimedal tulekul, kui julasime pööjastifuga ühijeks koguks ja kommunistlikul kuulil, mis wäga harwa märki tabas, oli raske wahet teha inimese ja pööja wahel. Kommunistid aina plõksutasid kühmu tagant. Karges talweõhus kajasid paugud heledalt ja rõõmsalt, nagu lõõbistaksid tütarlaste keskkooli wanema klassi kaswanditud pählilaid. Ilmtingimata pidi õõ jooksul midagi tõsisemat tulema. See „pählilaplõksutamine“ oli ainult wäike sissejuhatus.

Ei tea, kui kaua wõis kesta see wastastikune kuulidega „tere õhtust“ ütlemine. Ei saa öelda, et pööjastikus lesimine halb oleks olnud. Selge külm nagu rammestas, tahtis nagu magama uinutada. Tulid meele jutustused ilmaõjast, kus Karpaatide külm tunnimehed igawesti magama meelitas ja kus isegi wäerinnal Dwinski juures nähjased hundid õhtuti seijukohtade lähedal hambaid lastutasid. Punased tulekeeled, mis wahetewahel püüside õjast walgatasid, aitasid kanda neid õudselte uinutawaid mõtteid ja kaswatasid nagu pealetükkawat rammestustunnet. Wiist olekski uinunud tuhajas lumes lesides. Teg läheb wäerinnal ruttu ja wenib ühtlasi. Kommunistide pool jäi lastmine tagasihoidlikumaks. Jäid õhtule. Nemad on ara werega ja ei armasta õõjel peale tulla. . .

Samal ajal kustus metsawahi majas jõulupuul kõrgemas tipus küünal ja langes lauluraamat ema käest.

„Õõit küünalad põletawad weel. . . See aga pidi kustuma. . . Õõ õnnetust, õnnetust! . . . Henno, mu poeg, kus oled, kus oled ja praegu?! . . .“

Meile anti käsi edasi minna. Pidime mäekühmust, mille taga kommunistid seisid, pahemalt poolt ümber minema. Selleks tuli esiteks otseliniis pahemale poole keerata ja minna umbes paar kilomeetrit kuni maanteeni. Meie praeguse seisukoha kaitseks jäi üks kompanii, kes lastmisi jatkas, et kommunistid meie manööwrit ei märkaks.

Läksime waitselet, rääkisime ainult sõjinal, keegi ei suitetanud. Alles tulid jellest sihisi meie luurajad, kes selgeks olid teinud kommunistide seisukohad. Raske öelda, kui palju meie edasi olime läinud, kui äkki otse eespoolt äge püüstituli awati. Kuulid wiingusid üle peade ja õõõõid kujukil meist tagapool lumes wäljal. Hamwenesime ahelikku. Weidi aja pärast jäi lastmine hartomaks. Tähendab, kommunistidel oli meie liikumise juun teada. Meile anti ülesanne — weel hõredalt edasi liikuda, kuni heinamaa serwani. Sealt algas hõre pööjastik ja sealt umbes pool kilomeetrit edasi pididki kommunistid olema.

Jälle läksime edasi, waitides, saladuslikult ja raskelt astudes. Jõudsime pööjastikku. Siit ei wõinud kommunistid enam kaugel olla. Jäime lumesse lesima. Wõtsime seisukohad pööjaste lähedusse. Õõ oli. Oli selge ja oli läinud külmemaks. Äkki hakkasid meie juurtükid kujukil kaugemal tagapool haugatama — nagu wihased õuopenid, kes hangel lamades ja naabriküla poole wahetides rahu ei saa. Rõmin puvenes kaugusse, tekitades tumedat kaja. Paremal pool, üsna minu läheduses, seati magimi joonde. Märguandmise peale awasime ägeda tule. Lastmine wahetpidamata ja tihedalt. Kommunistid wastasid nõrgalt.

Siis üles ja edasi. Jooksimine. Wahetewahel jäime seisma ja lastsime. Oli tunda, et kommunistid hakkawad tagasi tõmbuma. Äkki tundsin, et mind pikali niideti. Langesin selili. Midagi sooja walgus püüsiääre. Siis hakkas kõrwus mängima. Täheb peatohal paisusid weel kõrgemal, muutusid rohefaks. Siis ilmusid filmade ette üksteisest siig-saagidena läbipõimuvad roheliised ussid. Ja siis kadus kõik, ei näinud enam midagi, ei tunnud midagi. Kadusin nagu ära — kujukile igawikku ja ääretusse.

*
*

Tulin jälle endasse jidumisepunktis, mis asus wäerinnast kilomeetrit paarikümmend tagapool, alewis. Pahem jalg oli finni seotud ja lõhnus kole-dasti walutada. Kuul oli altpoolt põlwe luu purus-

3. Pilt. Wigastatud sõjam. ühingu auliige.

tanud. Kuulsin, et kui palawik sisse ei löö ja kui täna Tallinna poole edasi saab, siis jalg igatahes jääb. Kuulsin weel, et kommunistid on iverise peaga tagasi wistatud. Meie pool kahjud wäikejed. Mii siis, mina üks wäike oja sellest wäikest kahjust. Enam mõelda ei saanud, jalg hakkas koledasti põletama. Ma otse kirjendajin. Siis pisteti mulle midagi naha alla. Walu tuimenes. Uni tuli mäena.

Jälle tulid endasse Tallinnas, kui hakati mind wagunist Punaše Risti autole kandma. Jalg oli weel meeliskumalt walutama hakkunud. Kirjendajin, wigajin. Nägin läbi põletawa walu siiski inimesi, kes olid terwed ja kõndisid. Walu, kahjutunne ja wiha seginesid. Punaše Risti auto raputas ja sünnitas walu, nagu oleks tuuma rauaga põletatud. Peatati S. haigemaja ees. Mäletan selgesti, kuidas mind sisse kanti, kuidas arstid minu ümber toimetasid. Ma kirjendajin:

— Ma olen mees, olen tugew! Selge, ons põletik, kas jalg jääb? ... Jälle priibiti midagi naha alla. Walu tumenes. Halastaja öde kummardas minu üle ja sõnas: — Jääge magama, homme on jõulud. Siis läheb walu mööda.

Imelik tunne waldas mind. Wäerind läheb edasi. Jõulud tulewad. Kodused saawad teada, siis wast jalga polegi enam! Jäin nagu joobnuks ja uni hakkas tulema. Olin weel pool unes, pool ärkwiil. Nägin igalpool jõulupuid. Sõda nagu ei olnudki enam. Lunastan oma jala rahule, mõtlestin. Naste kartus tuli peale. ... Jaan Saatkjärw peatus.

— Nagu teie näete, on puujalg müüd, ütles. Aga Cestis on neljat aastat rahu ja see on ometigi miljon, miljon korda suurem, kui selle rahu lunastamiseks antud jalg. ... Parema jala amaksid weel, kui seega saaks lunastada jäädawat rahu! Wistlan sõda! Aga lähem puujalaga sõtta, kui jälle waja oleks kodumaa wabaduse eest seista. Tšamaa wabadus on suurem, kui inimese mõlemad jalad.

Mii jutustas Jaan Saatkjärw ja minul polnud kübetki kahjust, waadates tema filmi, et tema hinge põhjast kõneleb.

—w.

Wigastatud sõjameeste ühingu VI. kongress

peeti ära Tallinnas, 21. ja 22. aprillil j. a., millest 61 jaadikut osa wõttis. Kuna iga-aastased kongressid ühingu tegevust ja lähemaid sihtjoone järgmise aasta jaoks ära määravad, tuleb rõõmustawaks nähtuseks pidada asjaolu, et ka kaugemad maa-osalonnad oma esitajaid kongressile saatnud olid.

Kongressi awas sissejuhatawa kõnega keskjuhatusesimees, termitades kokkutulnud jaadikuid ja soowides kongressile tema töös head edu. Nasta jookkul on surma läbi lahkunud 16 ühingu liiget, kelle mälestust austati püstitõusmisega. Kongressi termitas töö-hoolekandeministri nimel ministri abi h-ra Ennemuist, Cesti Punaše Risti esitaja h-ra Niimann, Rahvus-wabameelsete partei esitaja h-ra Rikand, „Waba Maa“ toimetuse nimel h-ra Tammann, „Waba Cesti“ toimetuse, Demobiliseeritud sõjawäelaste liidu Tartu osakonna ja Suurtükki rügemendi nimel h-ra Kaasik. Telegraafi teel olid termitusi saatnud kindral Laidoner, haridusminister ja Tartu naiskõlts.

Töö-hoolekandeministri abi h-ra Ennemuist tähendas dieti oma termituskõnes, et riigil on suured kohustused wigastatud sõjameeste wastu, kuid praegune ühiskond, wälja arwatud wast ühiskond lihid, on sõja ja häwitustöö tagajärjel palju kehwenaks muutunud, sellepärast on ka loomulik, et riikline abi ei juuda tarwilisel määral sõjainwaliidide rahuldada. Sellepärast on ühing täiesti õiget teed käinud, kui ta ei leppinud ühki sellega, et sõjainwaliididel tuleks ainult riiklike ehk feltskondlike abi peale loota, waid ta pani suurt rõhku ka inwaliidide omaabi peale. Jääranis tähtsaks tuleb ühingu tegevuses õpetõõkodade ajutamist pidada, mis inwaliididele töö oskuse ümberõpetamist wõimaldawat, sest inimene wõib ainult siis rahuldust tunda, kui ta ise oma töõga enese ülespidamise eest hoolitseda juudab.

Peale mitmesuguste walimiste ja kongressi koduorra wastuwõtmist kandis keskjuhatusesimees keskjuhatuses läinud aasta aruande ette. Aruannet ära kuulates annawad ka ühiskute osakondade esi-

tajad osakondade seniisest tegewusest ja tulewiku kawat-
justest seletusi.

Teine kongressi päew algas keskjuhatajate 1923. a. eelarwe arutamiseega, mis endiste keskjuhatajate eelarwetest hulga suurem. Eelarwe wõeti vastu Mk. 5.832.518.— ja puuwiitjatöödustuse era-õpetöökoja eelarwe Mk. 2.636.100.— juurises. Eelarwe juurenemisele ja tegewusekawa laiendamisele on mõjuwalt kaasa aidanud piirituse tihedkide pealt wõetaw ühemargaline maks ühingu tegewuse toetamiseks, millest sissetulekuna eelarwes ette nähtud umbes neli miljonit mk. Peale selle on tulujid 1922. a. korradatud rahalisest loteriist 1.236.518 mk., korjandusest 100.000 mk., toetuslaenuude tagajätkamisest 160.000 mk. ja teistest tuluwõimalikest kokku 536.000 mk.

Kulude osas on ette nähtud osakondade haridusliste ja tööstusliste ettevõtete toetamiseks ligi kakskümne miljoni marka, puuwiitjatöödustuse era-õpetöökoja sisseajamiseks 850.000 mk., pajuistanduse asutamiseks 59.380 mk., wõimaja sisseajamiseks Tallinna sõitmatele ühingu liikmetele 53.600 mk., ortopeedia- ja lukusepa-mehaanikatöökoja tegewuse kapitaalsiks ja puuwiitjatöödustuse era-õpetöökoja tegewuse kapitaali suurendamiseks 500.000 mk. kummagile ja liikmetele toetuslaenudeks, mitmesuguseks abiandmiseks jne. üle miljoni marga.

Ühingu põhikiri otsustati selles mõttes muuta, et edaspidi ajemikkude kogu ära kaotataks.

Elawaid läbirääkimisi ja mõtteawaldusi kujus eile abiandmise ja organiseerimise küsimus. Kõikide sõnawõtjate poolt rõhutati, et organiseerimise ja abiandmise alal on wõrdlemisi suur töö ära tehtud, kuid weel ei ole kõik sõjainwaliidid ühingu ümber koondatud, mida tuleks aga peatjelt teostada, et ühing oma ülesandeid wigastatud sõjameeste awitamise alal paremini ja jõudsamini wõiks täita. Leiti, et tulewikus organiseerimise töö peale rohkem rõhku tuleks panna ja niisugustes kohtades, kus wõimata on suuremate osakondadega ühenduses olla, tuleksid iijeseiswad osakonnad luua.

Üheks suuremaks toeks wigastatud sõjameestele on ühingu poolt asutatud õpetöökojad, kus neile uut tööala õpetatakse ja millistest ühingu ka sissetulekuid piikab saamutada. Et õpetöökodades mitte ainult sissetulekute saamutamise peale rõhku ei pandaks, otsustas kongress soowitada õpetöökodade tegewuse juures eriti silmas pidada õpilastele käsitöö hästi õpetamist, mis wõimaldaks õpetöökoja õpetajatele enam-wähem rahuldawat teenistust õpitud käsitöö alal ja omale kodu sisseajamisest.

Mitmete osakondade esitajate poolt toodi ette, et omawalitsused ühingu osakondade heaks toimepandawaid pidusid omawalitsuste heaks wõetawast lõbus-
tusemaksust ei wabasta, ka siis mitte, kui pidu kahju toonud, ja mõnikord pidu ärapidamiseks üegi ruume ei lubata. Et korjandused ja pidude sissetulekud osakondadel juuremaks sissetulekuallikaks on olnud,

O. Zimberg. Töö-hoolekandeminister.

millest wigastatud sõjameestele ja nende perekondadele toetust antakse, avaldas kongress soowi, et keskjuhatus paluks neid omawalitsusi, kes seni ühingu pidusid lõbususmaksust wabastanud ei ole, ühingu osakondade pidusid omawalitsuse heaks wõetawast lõbususmaksust wabastada.

Üheks tähtsamaks päewalorra punktiks oli riikline hoolekanne, mille arutamiseft ka elawalt oja wõeti. Keskjuhatajate poolt wäljatöötatud rahwawäelaste ja nende perekondade pensiooni seaduste muutmise seaduse eelnõu kiitis kongress peaaegu ühel häälrel heaks ja tegi keskjuhatajale ülesandeks tarwilistel kohtadel palwega esineda, et pensioon edasi makstaks neile, kellel alla 15.000 marga kuus sissetulekut on.

Ilmasõja inwaliidide pensiooni küsimust arutades selgus, et paljud ilmasõja inwaliidid ja nende perekonnad wäga puudulikkudes ja wiletsates elutingimistes elawad, millest wäljapeajamiseks neil enam mingisugust lootust ei ole. Et küll pensiooni täismäär Riigikogu poolt neljakordseks tõsteti, ei suuda see praeguse elukalliduse juures abijaajatele vähematti toetust pakkuda. Et ka ühing oma piiratud sissetulekute juures kõiki abitarwitajaid aidata ega rahuldada ei suuda, otsustati töö-hoolekandeministeeriumi paluda ilmasõja inwaliidide pensiooni täismäärat suurendamiseks tarwilisi janne astuda.

Et Wabariigi Walitsuse poolt 29. aprillil 1920. a. wastuwoedetud määruse tasuta maajaamise kohta autajuks sõduritele, kes wabadussõjas iseäralist wahwust üles näidanud, wigastatud sõduritele ja langenud sõdurite perekondadele § 4 järgi wigastatud sõdurid, kes sama määruse § 1 p. 1 alusel iseäralise wahwuse eest autajuks maad saanud, nendele seaduse järgi määratud pensjoniist ilma jääwad, otjustas kongress keshjuhatusetele ülesandeks teha, pöörata wastawate asutuste poole palwega, et nimetatud määruse § 4 wigastatud sõdurite kohta ära kaotataks. Peale selle kohustati keshjuhatust wastawates asutustes kuni Riigikoguni energilisi samme astuma, et wabadussõjalaste autasu küsimus täies ulatuses uuesti üles wõetaks ja wäeojade ülematele võimalus antaks ettepaneluid autasu saamiseks wabadussõja kangelastele jatkata. Samuti tunnistati tarwiliks, et wastaw wootariif selles mõttes täiendataks, et wõõra abi tarwitaja inwaliidi, kes proteeside tellimiseks töökotta wõi haigemajasse rawitsusele sõidab, saatjale iikule ka prii sõit raudteel antaks.

Peale selle tunnistas kongress soowitawaks, et ühingu ja osakondade ettewõtetes ning õpetöökodades juhtiwatel kohtadel olewad iikud ei oleks ühtlasi keshjuhatusete ja osakondade juhatuses esimeheks wõi kashahoidjaks. Ka otjustati wõtta ühingu ning osakondadele asutustesse teenistusesse ainult wigastatud sõjamehi ja kui neid ei leidu, siis palgata ajutiselt eri töäjõud wäljastpoolt, eeskätt demobiliseeritud

sõjawäelastest, tingimiseega, et kohale soowija inwaliid tema juure praktika peale wõetaks, kes peale wastawa wilumise omamise ka teenistusesse jäetaks.

Gesolewate omawalituste walimiste küjinnust arutades tunnistati soowitawaks, et kohapealsed osakonnad, kellel wähegi võimalik, iseiseiwa nimekirjaga wõi ühinedes mõne teise rühma nimekirjaga walimistest osa wõtaksid.

Ühingu Raskwere osakonna ettepanekul waliti ühingu auliikmeks Raskwere käsitöölaliste seits.

Endise seitsmeliikmelise keshjuhatusete ja kolmeliikmelise rewisjonikomisjoni asemele otjustati walida esimene üheksaliikmeline ja teine — wiieliikmeline. Keshjuhatusesse waliti Kaplur, Weiper, Lemberg ja Rebane — Tallinnast, Bundt, Nurm ja Willmann — Tartust, Suurkast — Wilhandist ja Johannes — Raskwerest. Rewisjonikomisjoni waliti Suits, Kool ja Gustawus — Tallinnast ja Pääs ning Sütt — Tartust.

Terwitustelegramme otjustati jaata Wabariigi Walitsusele, Riigikogule, kindral Laidoner'ile, kindral Laidoneri nimelise inwaliididekapitaali komiteele, töö-hoolekande- ja teedeministrile, Tallinna-Bärnu kitarööpaliise raudtee walitusele, Eesti Punase Riisti Peawalitsusele ja Tartu Naisseltsile ning kirjaliske terwitusi jaata rajariikide ja Sakhamaa inwaliidide organisatsioonidele.

Kongress lõppes „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ laulmisega.

Wigastatud sõjameeste ühingu Tallinna osakonna 1923 a. tegewuse ülewaade ja tulewiku kawatfused.

Wigastatud sõjameeste ühingu Tallinna osakonna 1923. a. tegewus awaldus samuti kui eelmistelgi aastatel inwaliidide õpetöökodade ülewalpidamises, liigetele, kes abi tarwitajad, abiandmises, tööta liigetele töö ja teenistuse nõutamises, mitmesugustes küsimustes nõu ja juhatusete andmises, näituseks pensiooni saamise ja mitmesuguse abi ja toetuse nõutamise asjus, liigetele mitmesuguste palwefirjade walimistamises, puudemurethemises, osakonnale jissetulekute saadutamises jne.

1. Õpetöökojad.

Peale otjekohese abi ja toetuse, mis osakond oma liigetele võimaldab, on osakonna juhatus kõige suuremat rõhku püüdnud panna õpetöökodade peale, kus inwaliidid, kes oma seisukorda parandada püüawad ja mingit käsitööd ära õppida tahawad, seda ära õppida wõiksid ja selle tõttu oma jõu ning terwise kohast tööd tehes eluülespidamist ise omale teeniksid. Olemasolewaid kingsepa- ja rätsepa-õpetöökodasid on püütud laiendada ja täiendada nii palju kui see kitesastes ruumides ja oludes võimalik on olnud. Peaasjalikult ruumide puudusel pole võimalik olnud uusi

õpetöökodasid juure ajutada, milleks kindel kawatfusus on ja mille kohta eelarwed 1924. a. peale juba kokku jeatud. Esimeses järjekorras on kawatfusus awada päewapild-, juukselõikamise-, kellajepa-, kullajepa- ja papitööstuse-õpetöökojad. Ka kawatfueb osakond omale üürida Tallinna linna rahwööögimaja, milleks läbirääkimisi linnaga peetakse. Ööögimaja awatakse peaasjalikult taimetoidu köögiga. Uute õpetöökodade ajutamises on osakonnal kindel kawatfusus omale maja osta. Maja ostmise toetuseks on töö-hoolekandeministeerium lahkesti oma käesolewa aasta lisa-eelarwesse kolm miljoni marka üles wõtnud. Osakond loodab, et see ka Riigikogu poolt kiinitamist leiab ja seega võimaldatakse inwaliididele uue elukutse õppimist. Osakonna õpetöökojad, kui õpeasutused, on registreeritud Tallinna linnakoolwalituses.

Õpetöökodade õpilased saawad töö-hoolekandeministeeriumi poolt prii korteri ja ülespidamise ühiselumas ja osakonna poolt wäikest rahalist toetust ning tarwidust mööda ka riideid ning jalanõusid.

1923. aastal on kingsepa-õpetöökojas 14 õpilast. Õpetöökoja kurjuse on käesolewal aastal lõpetanud

3 invaliidi ja mitmed on kurjust lõpetamas. Kõigile kurjuste lõpetajatele on osakond annud toetust ja muretenud neile tarvilikud tööriistad iheiswalt tööle hakkamiseks.

Kuni 1. detsembrini on õpetöökojas valmistatud tellimiste peale 578 paari mitmesuguseid uusi jalasõõrid, parandatud 9750 paari ja müügilis valmistatud 290 paari.

Rätsepa-õpetöökojas on fitjaste ruumide tõttu ainult 4 õpilast. Kuni 1. detsembrini on valmistatud töökojas 278 tellimise peale mitmesuguseid riideid, nagu ülikondi, palituid, kasukaid, wormiülifondi jne. Peale selle sai õpetöökojas valmistatud riigi raudteewalitsusele 670 komplekti raudteeametnikkude wormiriideid ja mereasjanduse peawalitsusele 45 komplekti ametnikkude ning 7 komplekti sadama tuletõrjajate wormiriideid.

Üldiselt on rätsepa-töökoda töötanud kaunis edukalt ja suuremate tellimiste täitmise tõttu näitab ka ülejääki.

2. A b i a n d m i n e.

Puudustkannatajaid wigastatud sõdurid ja nende perekondajad on osakond jõudumööda püüdnud aidata abirahadega, toetuslaenudega, riiete ja jalanõude muretsemisega, arstiabi nõutamisega jne. Hädalisematele abitarvitajatele on osakond rahalist abi korduwalt ja ühekordselt kuni 1. detsembrini 1923. a. wälja annud järgmiselt: a) korduwalt 29 pärisliikmele ja 8 lihtliikmele — 64.364 m. suuruses ja b) ühekordselt abirahajad 74 päris- ja lihtliikmele — 200.613 m. 50 p. suuruses. Toetuslaenusid on antud 60 invaliidile Mk. 186.494.50 suuruses.

Arstiabi on võimaldatud liikmeile Tallinna sõjamäe haigemajas, Eesti Punase Risti ambulatooriumis ja sanatooriumis ravitsemisele saatmisega.

Peale selle on osakonna liikmeile oodatama hinnaga mõnesuguseid arstirohtusid antud.

Peale abirahade ja toetuslaenude on puudustkannatajatele osakonna liigetele antud ilma hinnata riideid ja jalanõusid ning küttepuid, valmistatud osakonna kantseleis palwekirju, antud nõu ja juhatus pensionide ning abirahade saamiseks ja nõutatud tööd ning teenistust jne.

3. O s a k o n n a l i i k m e d.

Pärisliikmeid oli osakonnal 1. detsembril 1923. a. 615 ja lihtliikmeid 17. Aasta algul oli osakonnal 85 toetajat liiget, kellest 1. detsembrini 1923. a. on läesolewa aasta liikmemaksu ära maksnud 48.

4. O s a k o n n a k a n t s e l e i j a j u h a t u s.

Kantseleis töötajad alaliselt raamatupidaja, kes ühtlasi abiesimees, ja sekretäär, kes osakonna jooksu asjaajamist ja kirjavahetust toimetajad ning liikmele mitmesuguseid teateid, nõu ja juhatusi andsid. Kuni 1. detsembrini 1923. a. tuli sisse 350 kirja ja läks wälja 860 kirja.

Juhatusse koosolekuid on ära peetud kuni 1. detsembrini s. a. 46.

Juhatus on osakonnal 9-liikmeline, neist üks esimees, kaks abiesimeest, üks sekretäär, üks warahoidja, üks kassahoidja ja üks pidutoimkonna juhataja.

5. R a a m a t u k o g u.

Osakonna raamatukogu on 1923. a. täiendatud juurema hulga uute raamatute juureostmisega, nii et praegu raamatukogus üle 300 eksemplaari raamatuid on. Raamatute tarvitamine liikmete poolt on elaw. Raamatute eest lugemismaksu ei wõeta.

6. S i s s e t u l e k u t e s a a w u t a m i n e.

Osakonna wäljaminekute katteks on juhatus korraldanud pidusid, rahalist loostmist, loterii-allegrid ja karbitõrjandusi. Peale selle on olnud sissetulekuid annetustest ja toetajate liikmete maksudest.

Aktiwa.

7. Osakonna äri seis 1-ks novembriks 1923. a.

Passiwa.

1. Raha kassas	Mrk.	73513 80	1. Kapitaali arwe 1-fel jaanuaril 1923 a.	Mrk.	1885549 39
2. Raha jooksuwatel arwetel	"	1724770 64	2. Kapitali arwe juureastu 1923 a.	"	1153318 05
3. Materjalid ja piduasjad	"	45888 75	3. Kreditoride arwo	"	662739 70
4. Toetuslaenuid liikmetel	"	191766 —			
5. Wälisraha	"	1910 65			
6. Debitorid	"	119341 15			
7. E. Katasepa kahl. wõlg	"	17800 —			
8. Inventaar ja tööriistad	"	378297 85			
9. Kingsepa materjal	"	396992 60			
10. Rätsepa materjal	"	114647 70			
11. Saada rätsepa tööraha	"	22675 —			
12. Alaminevate summade a-e	"	8430 —			
13. Toetuslaenuid weksli kind.	"	23000 —			
14. A. Susi arwe	"	19500 —			
15. Puude arwe	"	563073 —			
		3701607 14			3701607 14

8. 1924. a. eelarwe.

Osakonna eraforralisel peatoosolekul 25. novembril s. a. kinnitati osakonna 1924. a. eelarwe. Selarwes on ette nähtud juurem summa, mis on loota piirituse tšekkide pealt saadud summadest tööhooletandeministeriumi kaudu, ja mille toetusel on ette nähtud mitme uue õpetöökoja asutamine.

Peale selle on tulustid ette nähtud nii kui waresmaltsi pidudest, loteriidest, korjandustest, annetustest, toetajateliikmete maksudest, kindral Laidoneri nimelisel inwaliididekapitaalilt, jookswate arwete %%, orkestri mängude eest jne.

Talakaalus on wastu wõetud:

osakonna 1924. a. eelarwe . . .	Mk. 3.406.300.—
kingsepa-õpetöökoja eelarwe . . .	" 1.880.000.—
rätsepa-õpetöökoja eelarwe . . .	" 1.026.000.—
päewapildi-õpetöökoja eelarwe . . .	" 755.000.—
juukselõikamise-õpetöökoja eelarwe . . .	" 926.000.—
kella-kullasepa-õpetöökoja eelarwe . . .	" 828.000.—
papitööstuse-õpetöökoja eelarwe . . .	" 1.027.000.—
Õbögmaja eelarwe	" 1.164.000.—

Uutest õpetöökodadest on praegu awamisel päewapildi-õpetöökoda, Pital tän. 49.

Tallinnas, 15. detsembril 1923. a.

Abieimees A. Seeborg.

Pensjonide wäljaandmise seadusline kord.

(Tööhooletandeministeriumi pensjoni ja abirahade jaoskonna andmetel.)

Sagedasti ilmuvad maakondadest ja prowintsi linnadest isikud pealinna, kes õigustatud on riiklist pensjoni saama, kuid et nad wastawa seaduse mittemundanise pärast ei ole enne pööranud kohalikkude asutuste poole, siis on pealinna tulek asjata waew ja aja kulutamine, sest keskajutus, tööhooletandeministerium, ei saa pensjoni nõudjat rahuldada, kuna wiimasel wastawad dokumendid puuduvad ja ta enne ei ole asja õiendanud kohalikkudes asutustes.

Pensjoni nõudmise korral on waja tähele panna sellekohaseid pensjoni seaduse määrusi, mis on „Riigi Teatajas“ wälja kuulutatud.

Wabadusõja inwaliidid ja wabadusõjas surma- saanute perekonnad

Jaawad pensjoni „Riigi Teataja“ 26./27. 1920. a. par. 1 wälja kuulutatud pensjoni seaduse põhjal. Selle seaduse tarwitamiseks on õige ükifikatsioon juhatuskiri wälja antud („Riigi Teataja“ 61./62. 1920. a.).

Wene aegsed pensjonärid jaawad toetusraha 18. mai 1920. a. seaduse („Riigi Teataja“ 77./78. 1920. a.) ja 8. weebruari 1923. a. seaduse („Riigi Teataja“ 26. 1923. a.) põhjal.

Wäljateeninud ohwitserid, sõjawäe ametnikud ja sõjawäe arstid jaawad pensjoni 18. aprilli 1920. a. seaduse põhjal („Riigi Teataja“ 65./66. 1920. a.).

Ametikooste täitmisel tööjõu kaotanud riigiteenijad ja nende perekonnad jaawad pensjoni 28. septembri 1921. a. seaduse („Riigi Teataja“ 86. 1921. a.) põhjal.

Pensjoni maksimise kord.

Õbögi ülalnimetatud seaduste järele maksetakse pensjoni järgmise korra järele: Neil, kes linnas ela-

wad, tuleb pensjoni nõudmine esitada kohalikkude linnawalitjuse hooletande osakonnale; kes maal elawad, need pöörawad wallawalitjuse poole, wastawaid pensjoni saamist õigustawaid dokumente ette pannes.

Tarwilisel juhtumisel nõuawad walla- ehk linna- walitjused need dokumendid ise täiendawalt.

On tarwis nimelt järgmised dokumendid. Inwaliidide kohta: sõjawäeteenistusest wabastamise tunnistus, inwaliiduse tunnistus, milles ära on tähendatud tööjõukaotuse protsent ja haiguse ehk wigestuse põhjused, nagu see pensjoni seaduse juhatuskirjas par. 7 täpselt ette on nähtud.

Kui inwaliididele sõjawäeteenistusest wabastamise ajal turnistusi wälja antud ei ole, siis lajewad wallawalitjused ehk kohalikkud linna hooletande osakonnad pensjoni nõudjaid, tööjõu kaotuse protsendi kindlaksmääramiseks läbi waadata kohalikkudes rahwawäe komisjonides.

Wiimast läbiwaatamist wõib toimetada 5 aasta jooksul peale sõjawäeteenistusest lahkumist. Peale selle tehakse inwaliidide suhtes weel selgeks nende waranduslike seisukorra ja lisetuleku suurus ja saadetakse otjustamiseks kohalikkude maakonnawalitjusele, kes pensjoni küsimuse jaatawalt ehk eitawalt otjustab.

Jaatawalt otjustatud saadetakse tööhooletandeministeriumile kinnitamiseks, eitawad otsused aga saadetakse ministeriumile ainult edasikaebamise korral.

Edasikaebtus tuleb anda tööhooletandeministri nime peale ja sisse anda sellele maakonnawalitjusele, kes eitawa otsuse tegi, ühe kuu jooksul maakonnawalitjuse eitawa otsuse kättesaamise päewast arwates.

Kinnitatud nimekirjad saadetakse maakonnawalitjusele, ühes sellega ka wastawad pensjoni summad, mida maakonnawalitjus waldade wahel ära jaotab.

Dinnas lähewad need nimekirjad linna hooletande osakonnale, kes need wälja maksab.

Invaliidide perekonnad

esitavad pensioninõudmise samas järjekorras, kui invaliidid, juure liidades toitja surmatunnistuse. Surmatunnistus peab vastama pensioniseaduse par. 33. nõuetele, s. o. kas toitja on sõjas langenud, jäljetult kadunud või surinud väeteenistuses saadud haavade või sisetiste haiguste kätte, ehk jälle rahu ajal sõjaväeteenistuses, ehk 6 kuud peale teenistusest lahku-mist, kui selgeks on tehtud, et surm on tingitud teenistusest sõjaväes.

Peale selle saavad pensioni ka nende perekonnad, kelle toitjad on surinud pensioni saamise ajal ehk riiklikku hooletandeaustusse paigutatud.

Weneaegsete pensionääride kui ka teiste pensioni saamise ja nõudmise kord on peaaegu samajugune, kusjuures ilma sõja invaliidid peavad ette näitama dokumendid, mis tõendavad, et nad ilma sõjas saadud haavade ehk haiguste tagajärjel oma töövõu on kaotanud.

Nende praegune töövõu protsent määratakse kindlaks linna- ja maakonnavalitjuse juures asuvases isearalistes komisjonides. Samastes arstlikes komisjonides waadatakse ka läbi pensioni saamiseks wabadus- ehk ilma sõjas surmajaanute perekonnad.

Wäljateininud ohwitserid tõendavad oma teenistusaega sõjaväe korralduswalitjusest antud dokumentidega.

Peale selle tasutakse veel

wabadussõjas langenute laste kooliraha

riigi poolt, Ajutise walitjuse poolt 1. aprillil 1919. a. wastu võetud („Riigi Teataja“ nr. 22. 1919. a.) ja Ajutawa Kogu poolt 16. oktoobril kinnitatud seaduse („Riigi Teataja“ 79./80. 1919. a.) põhjal. Sõjas langenute laste kooliraha tasutakse riigi poolt neil juhtumistel, kui wanemad seda ise teha ei suuda.

Palwed antakse samuti kohalikule linna- ehk maakonna hooletande osakonnale, koolitunnistust ja teateid õpemasju suuruse kohta juure liidades.

Wiimajelt nimetatud ajutusel waatawad need palwed läbi, teewad kindlaks paluja waranduslike seisukorra ja saadavad lõpultuks kinnitamiseks tööhooletandeministeeriumile, kust jaatawal korral wastawad summad kohalikule hooletande osakonnale wälja saadetakse.

„Pwl.“

Riikline hooletanne.

Toetuse wäljaandmise kord wigastatud sõjameeste ühingu toetamiseks piirituse tshekkide pealt wõetawast ühemargalisest maksust.

Wabariigi Walitjuse otsuse põhjal 25. oktoobrist 1922. a. wõetakse langete jookide müügikohtades 1. detsembri 1922. a. alates omawalitjuse ajutuste

kaudu wiina ja piirituse ostmiseks wäljaantawate nimeliste lubade pealt wigastatud sõjameeste ühingu tegewuse toetamiseks tööhooletandeministeeriumi kaudu iga loa eest, mis õigustab pooltoopi piirituse ehk wastawal määral wiina ostmiseks, maksu üks mark.

Saadud raha wäljaandmise kohta on tööhooletandeministeerium järgmise korralduse maksma pannud („Riigi Teataja“ nr. 97./98. — 1923. a.):

1. Piirituse tshekkide pealt wigastatud sõjameeste ühingu toetamiseks wõetawast ühemargalisest maksust moodustatakse isearaline kapitaal tööhooletandeministeeriumi juures.

2. Sellest kapitaalist antakse toetust, niisama ka laenusid wigastatud sõjameeste ühingu ja tema osakondadele, nende ettevõtete, õpetöötkodade ja töökodade asutamiseks, täiendamiseks ja korraldamiseks, kui ka tööriistade muretsemiseks. Toetust ja laenusid antakse ka üksikutele invaliididele wigastatud sõjameeste ühingu keskjuhatusel ettepanekul.

3. Wigastatud sõjameeste ühingu keskjuhatus saab sellest kapitaalist toetust ühingu iga-aastase eelarwe piirides eelarwes ettenähtud ettevõtete asutamiseks, täiendamiseks ja korraldamiseks.

4. Ühingu osakondade kui ka üksikute invaliidide toetuse saamise palwed esitatakse tööhooletandeministeeriumile wigastatud sõjameeste ühingu keskjuhatusel kaudu, kes palwele oma arwamise ühes tarwiliste põhjendustega juure liiab.

5. Toetuse saamise palwele tuleb juure liijada üksikasjaline eelarwe kawatsetawa töökoja siseseadmise üle või tööriistade hinnad, kui toetust ehk laenu tööriistade omandamiseks palutakse. Eelarwes tuleb ära näidata, misjaguseid muid summasid ja kui juures määratud töökoja siseseadmiseks tarwitatakse ja misjagusest allikatest neid kawatsetakse katta.

6. Tööhooletandeministeeriumil on õigus määratud toetust osakaupa wälja anda, niisama ka muid tingimusi toetuse andmise juures teha.

7. Järewalwe määratud toetuse äratarwitamise üle, niisama ka toetuse abil korraldatud töökodade üle, on tööhooletandeministeeriumi käes, kellel õigus on toetuse andmist lõpetada, kui määratud toetust mitte otstarbele wastawalt ei tarwitata.

8. Laenu abil muretsetud tööriistade ja töökodade edasimüümine on enne saadud laenu äratajumist võimalik ainult tööhooletandeministeeriumi nõusolekul.

9. Laenu tagasimaksu tähtajad määratakse kindlaks igal üksikul juhtumisel, eraldi arwesse wõttes laenuaja waranduslikult seisukorda ja tagasimaksu võimalusi.

Weneaegsete pensionääride toetamise- seaduse muutmise seadus.

Riigifogu poolt 8. veebruaril 1923. a. vastu võetud ja 20. veebruaril 1923. a. „Riigi Teatajas“ nr. 26 välja kuulutatud.

§ 1. Njutatava fogu poolt 18. mail 1920. a. vastuvõetud ajutise weneaegsete pensionääride toetamise seaduse alusel („R. T.“ nr. 77/78 — 1920. a.) antakse toetust ka nendele wabariigi kodanikkudele, kes Wene seaduste järele kuni 15. novembrini 1917. a. pensionidõiguslikeks saanud, kuigi nendele pensioni määratud ei olnud, nemad aga kindlaks teevad, et nendel õigus on nimetatud seaduse § 1 tähendatud pensioni saada ja sellekohased dokumentaalsed tõendused ette panewad.

§ 2. Ajutise weneaegsete pensionääride toetamise seaduse („R. T.“ nr. 77/78 — 1920. a.) § 2 märkus kaotatakse ära.

§ 3. Nimetatud seaduse §§ 5 ja 14 ettenähtud toetuse määrad kõrgeandakse 4-kordseks.

§ 4. Nimetatud seaduse § 8 juures olev märkus muudetakse järgmiselt:

M ä r k u s 1. Nõudmisele tuleb juure lisada pensioniraamat või muud tõendused, et nõudjale tõesti Wene walituse ajal pension ehk muu § 1 nimetatud kindel abiraha oli määratud, või et tema selle õiguslikeks kuni 15. novembrini 1917 a. oli saanud. Ilmasõjas langenute või teadmata kadunute perekonnad peawad esitama tõendused perekonna toitja jurma või teadmata kadumise üle.

M ä r k u s 2. Otjustamine, kas esitatud tõendused küllalt usaldusväärilised on, kuulub töö-hoolekandeministrile.

§ 5. Toetusraha saamise õiguslikel selle seaduse põhjal on ainult need isikud, kes Eesti wabariigi territooriumil sündinud või teeninud on, või kes Eesti wabariigi osadest pärit või Wene walituse ajal kohalikkude elanikkude nimekirjades seisid.

§ 6. Isikud, kes toetusraha weel ei saa, kuid selle seaduse põhjal toetuse õiguslikel, on kohustatud oma nõudmist esitama wastawatele ametikohtadele ühe aasta jooksul pärast selle seaduse väljakuulutamist „Riigi Teatajas“.

Riigifogu abiesimees R. W i r m a.

Sekretäär T. K a l b u s.

Juhatuskiri Riigifogu poolt 8. veebruaril 1923. a. vastuvõetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 26 — 1923. a. väljakuulutatud weneaegsete pensionääride toetamise seaduse muutmise seaduse elluviimise kohta.

§ 1. Isikud, kes nimetatud seaduse § 3 ettenähtud toetusraha kõrgeandust seaduse maksimahakamise päewast arvates soowivad saada, peawad sellekohased nõudmised kas kirjalikult ehk juursonaliselt oma

elukohtale wastawale wallawalitajale või linna hoolekande osakonnale esitama mitte hiljem 1. juulit 1923. a. Suursonaline nõudmine protokoleeritakse.

Nõudmisele tulewad juure lisada § 5-le wastawad tõendused selle kohta, et toetusraha kõrgenduse õiguslike isik on Eesti wabariigi territooriumil sündinud, või Eesti wabariigi osadest pärit, või seisid Wene walituse ajal kohalikkude elanikkude nimekirjades.

Isikutele, kes toetusraha kõrgendamise nõudmistega esinewad peale 1. juulit 1923. a., kõrgeandakse toetusraha nõudmise päewast arvates.

§ 2. Isikud, kes nimetatud seaduse § 1 järele toetusõiguslikel on, esinewad samuti toetusraha nõudmisega oma elukohtale wastawale wallawalitajale või linna hoolekande osakonnale ja lisawad nõudmisele juure § 5-le wastawad tõendused, kui ka dokumendid oma weneaegse ameti ja teenistuse kestuse, samuti ka töödõimetuse üle, perekonna tunnistuse ja võimalikult tõendused või seletused selle kohta, misjulgusest pensionikasjast neil Wene walituse ajal pensioni saamise õigus oli või misjulgusesse pensionikasjasse nende palgast mahaarvamist tehti. Isikud, kel õigus oli pensioni erikasjast saada, peawad tingimata ära tähendama, misjulgusest pensionikasjast neil pensioni saamise õigus oli või misjulgusesse pensionikasjasse nende palgast mahaarvamist tehti. Toetusraha maksetakse nõudmise päewast arvates. Nõudmistega wõiwad toetusõiguslikel isikud seaduse § 6 põhjal esineda kuni 2. märtsini 1924. a.

14. märtsil 1923. a. Nr. 11687.

Töö-hoolekandeminister K a a r n a.

Hoolekande osak. juhataja A. E n n e m u i s t.

Inwaliidide riifline hoolekanne 1924 a.

Töö-hoolekandeministeeriumi 1924. a. eelarwesse on

wabadusõja inwaliididele ja langenud sõdurite perekondadele pensioniks üles võetud 57.660.000 marka. 1923. a. eelarwes oli selleks otstarbeks määratud 54.500.000 mk., seega on tulewal aastal nimetatud summa 3.160.000 m. võrra suurem, mis on tingitud 115 uue pensionääri juuretulekust.

Weneaegsetele pensionääridele toetuse andmiseks on võetud 59.930.000 mk., l. a. oli 54.000.000 mk., seega 1924. a. 5.930.000 mk. rohkem. 1924. a. toetusraha summade suurenemine on peale pensionääride arvu kasvuga tingitud weel toetusraha normide tõstmisest 8. meebr. 1923. a. seaduse põhjal.

Sõjainwaliidide rawitsemine.

Proteeside muretsemiseks on 360.000 mk., rawitsemine mudarannidega sanatooriumis 315.000 mk.,

mudavannide jaoks eraldi 600.000 mk., kopsuhaigete arstimine haigemajades 270.000 mk. ja invaliidide ravitsemine teistes haigemajades 120.000 mk.

Toetussummadeks kehvematel sõjaväelastele, kes kutseskooldes ja kurgustel õpivad, on ministereerium võtnud 1924. a. eelarvesse 100.000 mk.

Sõjaväelaste invaliidide kodu eelarve oli tööhooletandeministereeriumi poolt 2.600.000 m. peale toetu seadud. Uue invaliidi toetamise tuludeks oli ette nähtud 50 mk. päevas, kuid rahaministereerium on selle 45 marga peale vähendanud. Kodu-eelarve on seega 2.480.500 marga peale vähendatud.

Sõjaväelaste ühiselumajade ülespidamise tuludeks Tallinnas ja Tartus oli võetud 2.861.000 mk., misjulgune summa aga rahaministereeriumi poolt 2.681.000 marga peale on vähendatud.

Peale selle saab wigastatud sõjameeste ühingu oma tegewuse toetamiseks tööhooletandeministereeriumi kaudu piirituse ja wiina ostulubade pealt võetavast maksust umbes viis miljoni marka.

Riigilogu poolt 4. augustil 1923. a. vastuvõetud rahwawäelaste ja nende perekondade pensioniseaduse muutmise seadus.

(„Riigi Teataja“ nr. 106.)

§ 1. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioniseaduse § 1 („Riigi Teataja“ nr. 26/27 — 1920. a.) täiendatavate järgmiste märkusega:

Märkus 2. Tööhooletandeministrile antakse õigus § 1 punkt c ettenähtud isikutele, kellel peale langenud ehk surmajaanud rahwawäelaste meel teiji toitjaid on, määrata pensioni juhtumistel, kui teijed toitjad ametijelt või terwislike seisutorra tõttu ülespidamise kohustust täita ei suuda või selle täitmine iseraalaste raskustega seotud on, kuni need täitustud olemas.

Riigilogu esimees J. Tõnisson.

Abisekretäär J. Wain.

Wabariigi walitsuse poolt 22. augustil 1923. a. vastuwoetud määrus sõjawäe ülemuste ettepanekul wahwuse eest tasuta maa-andmise lõpetamise kohta.

§ 1. Edaspidine sõjawäe ülemuste ettepanekul tasuta (ilma rendita) maa-andmine wabariigi walitsuse poolt 29. aprillil 1920. a. vastuvõetud määruse § 1 p. 1 põhjal („R. T.“ nr. 79/80 — 1920. a.), autajaks wabadussõjas ülesnäidatud iseraalise wahwuse eest, lõpetatakse ära.

§ 2. See määrus astub jõusse tema vastuvõetmisega.

Riigivanem K. Pätš.

Sõjaminister A. Underkopp.

Riigisekretäär R. Terras.

Wigastatud sõjameeste ühingu VII kongress.

Wigastatud sõjameeste ühingu VII kongress peetakse ära Tallinnas, 26. ja 27. jaanuaril 1924. a. Kongressi päewaford:

1. Awamine.
2. Kongressi juhatusel walimine.
3. Mandaatkommissjoni walimine.
4. Kongressi kodulorra finnitamine.
5. Kongressi protokollsi finnitamiskommissjoni walimine.
6. Keskjuhatusel aruande finnitamine.
7. Opaondade aruannete ärafulamine.
8. Keskjuhatusel 1924. a. eelarwe finnitamine.
9. Keskjuhatusel ja rewisjonikommissjoni walimine.
10. Muuikme walimine.
11. Läbirääkimised ühingu edaspidise tegewuse kohta.
12. Koosolekul tekiwad küsimused.

Toetus intvalliididele.

Piiritusejshakkide pealt võetavast ühemargalist maksust moodustatud kapitaalilt on keskjuhatus käesolewal aastal järgmistele ühingu liikmetele toetuslaenuid ja toetusi määranud: Andrei Lepš'ile 30.000 marka, Johannes Tupina'le 10.000 mk., Heinrich Türl'ile 25.000 mk. ja Martin Wiikmann'ile 20.000 mk. — Tallinna osakonnast; August Priis'ile 15.000 mk., Karl Bleier'ile 35.000 mk., E. Willmannile 8000 mk., A. Michelson'ile 42.000 mk. ja Oskar Heine'le 50.000 mk. — Tartu osakonnast; Eduard Laas'ile 20.000 mk., Samuel Liskof'ile 25.000 mk., R. Reinmann'ile 6200 mk. — Võru osak.; Priidu Gutmann'ile 35.000 mk. ja Mihkel Käär'ile 10.000 mk. — Pärnu osak.; M. Päärn'ile 5000 mk. ja Jakob Lihtin'ile 10.000 mk. — Põltsamaa osak., Adolf Johannes'ele 70.000 mk. — Rakvere osak.; Aleks. Sanjhimid'ile 25.000 mk. Tahkuranna osakonnast.

Tartu osakonnale kingsepatöötoja laiendamiseks 500.000 mk., Tallinna osakonnale olemasolewate õpetõkõdade laiendamiseks ja uute awamiseks 750 tuhat mk., Pärnu osakonnale kingsepa õpetõkõtoja tegewuse laiendamiseks 150.000 mk. ja Põltsamaa osakonnale samaks otstarbeks 70.000 mk. Peale selle on weel tööhooletandeministereerumile otjastamiseks ette pandud Pärnu osak. palwe 100.000 mk. ja Tahkuranna osak. palwe 25.000 m. saamise asjas.

ühingu Tahkuranna

osakonna juhatus awaldab südamlitku tänu kohalike kaubatarwitajate ühikule, kes 1922. a. puhtast kasust 2000 mk. osakonna heaks annetas.

Juhatus.

Leedu intvalliidide terwitus Eesti intvalliididele.

Wenmad Eesti Sõjawäe Intvalliidid!

Esimene Leedu sõjaväe intvalliidide kongress ter-
witab Teid, kallid sõbrad, ühe saatuse jaqajad, ja
soovib Teile südamest õnne ja pikka, päikserikast iga
oma werega wõidetud waba ja ijeseiswal kodu-
maal.

Esimene Leedu sõjaväe Intvalliidide kongressi
esimees intw. Karutis.
Abiesimees kapten K u k i n a s.
Sekretäär intw. A. S u r e l i o n i s.

Selle peale jaatis wig.-sõjam. ühingu keffjuhatus
järgmise wastuse:

Leedu Wigastatud Sõjameeste Ühinguale,
Kaunas.

Wenmad Leedu Sõjawäe Intvalliidid!

Wigastatud Sõjameeste Ühingu Keffjuhatus
awaldab Teile oma südamlikku tänu Esimese Leedu
Sõjaväe Intvalliidide kongressi poolt Eesti sõjain-
walliididele saadetud terwituste eest ja soovib omalt
poolt Teile ja Teie waba ning ijeseiswa kodumaale
pikka ja õnnerikast iga.

Wenmaliku terwitusega
Esimees (allkiri).
Sekretäär (allkiri).

Wastutaw toimetaja: Anton Suurfass.

Wäljaandja: Wigastatud Sõjameeste Ühingu Keffjuhatus.

Äärmises seisukorras.

Wigastatud sõjameeste ühingu T. osakonna ju-
hatuse koosolek.

Sarutatakse üht-teist jookswat küsimust. Ilmub
koosolekule abipaluja naisterahwas, kes ütleb enese
äärmiselt wiletsas seisukorras olevat.

Palwe on lihtne: mehest on saanud rahwaste-
mõllu — ilma sõja ohwer. Enese ja oma lapse üles-
widamise koormat pidi nüüd ise kandma hakkama.
Kandis rahulikult, kuni äärmine jõupingutus murdis
terwise. Weel nüüd, waatamata haiguse peale, ta-
haks isiklike töbga ennast toita, kuid keegi ei taha
aga haiglast inimest tööle wõtta. Tööd ei ole —
toitu ja kehakatet on enesele kui ka lapsele tarwis.
Kadunud mehe eluajal kogutud waranduse natukesest
algab kandmine — ära... pandimajasel! Ka siis,
kui enam midagi hinnalist wõas ei ole, on wiletsuses
jõutud äärmiseni...

Nüüd tullahe kui sõjaleinaja ja wigastatud sõja-
meeste ühingu liige — andmed olemas.

Seisukord on selge — andmed olemas. Kiiresti
on otsus tehtud. Otsust kuuldes weerewad palujal
pisarad palgelt — endise ahastuse asemel weawad
need nüüd tänumeelest tunnistust andma. Sest wi-
letsussele äärmises seisukorras saadi rohtu: antud abi-
raha ja toetuselks lubatud puud wõimaldatwad ka sel-
lele perekonnale jõudwatel jõuludel oma õnnetust
unustada ja mälestada oma kallist kadunud meest ja
ija, kes oli... sõjamees. —nn.

17. detf. s. a. lahtus surma läbi siit elust, wabadus sõja intvalliid ja Wiljandi osakonna sekretäär

August Truu

Olgu waba Eesti muld Sulle kerge! Puhka rahus!

Wigast. Sõjam. Üh. Wilj. osak. juhatus.

Wigastatud Sõjameeste Ühingu Tallinna osakonna kingsepa ja rätsepa õpetöökojad

Tallinnas, Narwa mnt. Nr. 9.

Wõtawad vastu igasuguseid jalandude tellimis- ja parandustöid ja era- ning
wormiriie ja üllfondade tellimisi ning parandustöid wilunud meistrite juhatusel.

Töö kiire ja wõistlemata odaw.

Töö eest täielis wastutus.

Kinnitus-Ühtsja-Selts

„Gesti Loid“

Tallinnas, Pikk uul. nr. 28. - - - Kõnetraadid: 6-24 ja 17-03.

Tuli-, elu-,
veo- ja
õnnetusjuhusete finnitused.

!!! Kinnitage oma varandust ja elu kuni weel aeg !!!

Puhtafordilist

terawilja, juurwilja, aiawilja, heina ja lisse
seemet

kaawatav Jõgetwa ja Luunja mõisates ja jellekohaste lepingute alusel
üksikute põllumeeste ja aednikkude juures Gesti Sordiparanduse Seltsi
kontrolli all ja müüb kõiksugu kõrge külvitväärtusega seemet ühisustele ja
põllumeeste-seltsidele alandatud hindadega.

Põllumajandusline kirjandus, aianduse ja mesinduse tarberiistad
ühisuse kauplustes alati saadaval.

Gesti Seemnetwilja Ühisus.

Tallinn, „Estonia“ teatrimajas. Telefon 8-60.

-- Osakonnad ja esitajad kõigis kodumaa linnades. --

Baberosside kuninganna

„Viola“

20 tükki 30 marka.

A./G.

„Saferme“

Baberossid

„Start“

20 tükki 10 marka.

A./G.

„Saferme“

Wigastatud Gõjameeste Ühingu Tallinna osakond.

Tallinn, Piik tän. nr. 49., 3. korr. l.

Päewapildi õpetöökoda

täidab kiirelt ja korralikult wõlunud meistrite juhatusel igasuguseid päewapildi- töid ja suu- rendust. Esimese klassi töö. Hinnad mõõdukad.

Kõikfugu nahakaupa sise- ja wäljamaa wabrikuteist ja kingsepa tööriistu soowitab

J. G. Bikowi nahakauplus

Wene turg 3. Tallinnas.

Wene turg 3. Tallinnas.

Shokolaadi tehase

„Uus Bene“

Maitset ja odaw shokolaad ja shokolaadi komptwekid. Uudis! Desfert-shokolaadide ferriad ja kino-karbid.

Tallinn, Kääriti t. 2. Kõnekr. 12-29 ja 28-51.

Shokolaadi tehase

„Uus Bene“

Mis on tarvitajate- ehk majandusühisus?

— See on tarvitajate oma ettevõtte, mida liikmed valitsevad ja juhtivad.

— See on ostu-müügi asutus, mis isiklist kasu taga ei aja, vaid kõik ülejäägi tarvitajatele tagasi annab.

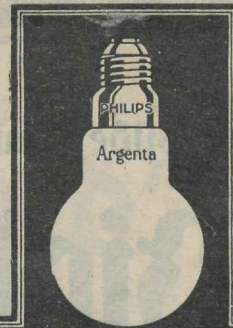
— Sellest ostetud kaup on võltsimata.

— Sellele laenatud raha kannab haid protsente ja toob kasu ainult tarvitajale.

— Selle eesmärk on oma fätte võtta kõik tarbeainete jaotus ja tootmistus.

— Selle liikmena olles võib igaüks kaasa aidata angeldamise ja omakasu puuete kaotamiseks ja majanduselu juhtimiseks õiglasele alusele.

Asutage ühisi!
Asutage ühiste
liikmeks!

PHILIPS

Philips Argenta

on ilusam ja kofulikum lamp, mis ilmatuulus.

Uinuesitajad Gestic

A. Kapsi & Co.

Talinnas, Tartus.

J. Goonsein & Co.

8

Talinn

Estoonia teatrimaja

8

foovitab:

kivi-, klaas-, email-, alumiiniumnõusid, lampe ja mitmesuguseid majandus-
tarbeid.

Kõnetraat 24-39.

Teadanne.

Wiljandi osajonna

aasta peakoosolek

on kolmetuningapäevane, 6. jaanuaril 1924. a. kell 11 homm. Wiljandi Käsitööstiste Seltsi ruumides.

Kõik liikmed tulgu koosolekule.

Sellejama päeva õhtul on jõulupuu, millest osavõtt liikmetel maksuta on. Lastele jagatakse kingitusi. Tulge ühes perefondadega.

Jõulupuule pääsemiseks kutsukiri ettenäidata. Kes ei ole posti kaudu fätte saanud, need nõutagu neid A. Suurtass'i käest, Luss tän. 38.

Juhatus.